

IMAM JE UČITELJ, VOĐA I TEMELJNI STUB ISLAMSKE ZAJEDNICE

Elvedin SUBAŠIĆ
INN Preporod
subasicelvedin@gmail.com

U povodu 100. jubilarnog broja *Novog Muallima* osvrnuli smo se na ulogu imama u današnjici kao temeljnog nosioca mualimske misije u Islamskoj zajednici u Bosni i Hercegovini. Svoj kratki osvrt o ulozi imama u našem društvu dali su direktor Uprave za vjerske poslove Rijaseta hafiz Mensur-ef. Malkić, predsjednik Udruženja ilmijje Nesib-ef. Hadžić i glavni imam MIZ Bosanski Šamac i MIZ Odžak Safet-ef. Karahmetović, koji je i predsjednik Skupštine Udruženja ilmijje.

Uloga imama je nezamjenjiva

Biti imam, hatib i muallim je časna, a u isto vrijeme veoma odgovorna dužnost. Imami su vrlo važni u trasiranju društvene zbilje u svojim džematima. Imami su vođe. Imami kao vođe u džematima svoje džematlije uče kako da komuniciraju s Uzvišenim Allahom, ali ih podučavaju i kako da komuniciraju jedni s drugima, u džematu i van njega.

Uloga imama je uvijek bila ista, nezamjenjiva, iako je društvena zbilja bila promjenjiva, nekada manje, a nekada više teška. Ali bez obzira na teškoće koje su imali u vremenu koje je iza nas, imami su kreirali društveni ambijent na mikro planu, odnosno u džematu. Značaj imama se ne mjeri samo u njihovom obavljanju i izvršavanju postavljenih zadataka i obaveza u džematu, štaviše, to je samo jedan segment djelovanja imama. Njihov doprinos u društvenoj zbilji je holistički i kompleksniji, te samo oni koji ne žele, odnosno odbijaju to vidjeti, mogu dovesti u pitanje takvu ulogu imama u zajednici. Kao nosioci misijskog rada u džematu, imami afirmišu etiku i univerzalna etička načela, brinu se o ugroženim džematlijama i traže rješenja za njih, organiziraju sadržaje i alternative za mlade, radi očuvanja i unapređenja kvalitete njihovog života, pokreću aktivnosti i akcije u

džematima s ciljem poboljšanja uslova života kako pojedinaca tako i zajednice. Cjelokupno djelovanje imama je usmjereno ka onome što doprinosi progresu, napretku, unapređenju različitih segmenta života u svakodnevnoj realnosti, ne samo u džematu nego u cjelokupnom društvu.

Islamska zajednica ima jako dobre imame koji iznalaze način da budu i dovoljno aktuelni i dovoljno oprezni u vremenu i prostoru u kojem žive i rade. Zajednica, hvala Allahu, jača. Imami pružaju kvalitetan odgovor na izazove na koje nailaze. Imam nije posao, to je poziv, misija. Biti imam znači 24 sata biti na službi, u misiji. Bosanskohercegovački imami, izbrušeni kroz izazove i društvene procese u vremenu i mjestu gdje žive, u svim kriznim vremenima i situacijama znali su dati kvalitetan odgovor na društvene promjene i događanja. Imami su na prvim linijama u svim kriznim situacijama u džematima zajedno s našim džematlijama. Svako od imama ima snažnu ulogu u džematu i neophodno je da je obavlja najbolje što može, a Gospodar će naš trud i rad nagraditi.

*Nesib-ef. Hadžić
Predsjednik Udruženja ilmijje
Islamske zajednice u BiH*

Da nije bilo naših imama, ne bi bilo ni naših džemata niti ovako uređene Islamske zajednice

Sama riječ *imam* korijene vodi iz arapskog jezika i u muslimanskom svijetu označava vođu, osobu koja predvodi. U našem jeziku riječ imam označava osobu koju je Rijaset postavio da vrši poslove glavnog imama, imama, hatiba i mualima, a u stvarnom i svakodnevnom životu, kontekstu, vremenu i ambijentu poprima i mnogo šire značenje od toga. Zapravo, imam je u našoj tradiciji predvodnik džemata u namazu i osoba koja predvodi muslimane u Zajednici, koja daje odgovore na pitanja iz domena vjere i vjerskog života, ali i iz domena bračnog i porodičnog života te pruža podršku i pomoć potrebnima, posebno u teškim i izazovnim vremenima.

Imam koji drži do sebe i do imamskog posla uživa ugled, naš narod ga uvažava, cijeni, slijedi i on svojim primjerom biva uzor drugima. Nerijetko, imami koji ustrajavaju na putu misije su posebno uvažavane osobe, na njih se gleda s pijetetom kao na alime koji tumače propise vjere, ali i kao na prijatelje i savjetnike koji znaju i umiju dati savjet i preporuku u rješavanju različitih problema i pitanja iz ličnog života. U prošlosti su imami kao revnosni mualimi bili stubovi Zajednice, zaslužni za širenje pismenosti, znanja i kulture. Iako često na margini društva, njihova uloga bila je višestruka, jer su djelovali kao lideri u džematima, društvenom i intelektualnom životu. U tom smislu imam/mualim je kroz historiju imao važnu ulogu u oblikovanju velikog broja generacija i Zajednice, a njegova važnost ostaje nepromijenjena i u savremenom društvu. Kao učitelj, odgajatelj i duhovni vodič, on doprinosi očuvanju vjerskog, kulturnog i nacionalnog identiteta, te jača veze unutar džemata i Zajednice. Imam je nezaobilazan faktor u odgoju polaznika mekteba i oblikovanju njihovih vjerskih, etičkih i duhovnih vrijednosti. Svojim roditeljskim pristupom on pomaže djeci i mladima da se razviju u zdrave ličnosti. U kontaktu s mladima imam ima ulogu mentora koji pruža duhovno vodstvo, savjete i podršku, posebno u vremenu sazrijevanja kada su mladi najosjetljiviji na utjecaje i kada, suočeni s izazovima savremenog, digitalnog doba, traže put duhovnog razvoja i uzdizanja. Shodno historijskoj činjenici da su gradovi nastajali oko hramova, mjesta na kojima su se ljudi molili Bogu, naša povijest svjedoči da su gradovi nastajali oko džamija i da su džamije bile centralne tačke jednog grada te da je imamska uloga uključivala širu odgovornost za stanje, harmoniju i napredak šire zajednice. To je i danas primjetno, posebno u manjim gradovima. Tradicionalno i duboko uvriježeno mišljenje je da je zadatak imama da brine o vjerodostojnom i ispravnom shvatanju i tumačenju islama, da organizira vjerski život na svome području i da u odgojno-obrazovnom

i moralnom smislu stalno podiže svijest džematlija i džemata. Imami su odgovorili toj zadaći i, povijesno gledano, prednjačili su u afirmaciji dobra, univerzalnih vrijednosti i promicanju etičkih vrлина. Uporedo s nizom obaveza, imami imaju aktivnu i nezamjenjivu ulogu u prikupljanju zekata i sadekatul-fitra u Fond Bejtul-mal. Angažirani su na edukaciji vjernika, komuniciraju s privrednicima, organiziraju prikupljanja zekata na poljoprivredne proizvode, nerijetko lično radeći poslove sakupljanja kako bi i vlastitim hizmetom doprinijeli Zajednici. Iskazujući brigu o potrebama svojih džematlija, imami se obraćaju za institucionalnu pomoć socijalno ugroženim džematlijama iz Fonda Bejtul-mal, kako u redovnim potrebama tako i u vanrednim situacijama poput požara, poplava, liječenja i drugih iskušenja kojima budu izloženi.

U imamskom poslu i misiji imam se susreće s raznim ličnostima i karakterima, neki razgovori i situacije budu neprijatni, neki gotovo na granici incidenta, ali u svakoj situaciji imam slijedi pravilo strpljivosti, blagosti i mudrosti kako bi prevladao nerazumijevanja i nesporazume.

Iako ne raspolaže formalnim mehanizmima moći, imam raspolaže ogromnim simboličkim kapitalom. Njegova moć i snaga proizilaze iz vjerskog, duhovnog i moralnog autoriteta, na osnovu kojeg utječe na svijest, stavove i ponašanje ljudi. Ta moć utjecaja nikada se ne smije ni precijeniti ni potcijeniti.

Imam je, naravno, javna ličnost. Njegov poziv i rad su javni i s obzirom na specifičnost poziva u svojim nastupima i obraćanjima, imam ne može precizno razdvojiti svoj osobni od službenog stava. Imamska ahmedija i kada nije na njegovoj glavi "prati" ga u javnosti pa u osobnom iznošenju stava imam pažljivo bira riječi, polazeći od činjenice da se njegove izjave nerijetko percipiraju kao zvanični stav organa Zajednice. Zato se imami trude da ne oskrnave oreol čestitosti i uzoritosti svjesni da od toga uveliko zavisi povjerenje i kredibilitet Zajednice kod džematlija.

Imami su odigrali važnu ulogu u očuvanju našeg naroda tokom burnih i teških događaja u prošlosti, posebno za vrijeme Agresije na našu domovinu. Zahvaljujući njihovoj borbi, zalaganju i doprinosu spašeni su brojni životi, obnovljen je veliki broj džamija uz koje su formirani džemati. Da nije bilo naših čestitih imama, ne bi bilo ni naših džemata niti ovako uređene Islamske zajednice koja jeste i ostaje najvažniji faktor za okupljanje i očuvanje našeg naroda. Znamo da džemat formiraju vjernici, ali isto tako znamo da nema džemata bez imama!

Dr. hfz. Mensur-ef. Malkić, direktor Uprave za vjerske poslove Rijasetu IZ

Zaboravlja se da imam *radi* 24 sata dnevno

Imamski poziv je veoma častan, ali je istovremeno i veoma složen, kompleksan i odgovoran. Tako je uvijek bilo, tako je danas i tako će biti do kraja svijeta. Svi imami nikada nisu imali niti će ikada imati podjednake uvjete za obavljanje imamske dužnosti. I dok su jedni tokom XX stoljeća, posebno u vrijeme poslije Drugog svjetskog rata pa sve do pada komunizma, predstavljani kao “zaostali” i “nazadnjački” element tadašnjeg društva, proganjani, optuživani i osuđivani, jer se nisu dovoljno prilagodili novom političkom sistemu, drugi su, zajedno sa svojim narodom, u periodu ‘92-95, stali na branik odbrane dina i države, mnogi od njih postigli su šehadet i svoje živote ugradili u temelje domovine Bosne i Hercegovine, a nakon okončanja ratnih sukoba i Agresije na domovinu Bosnu i Hercegovinu demonstrirali su izniman stupanj vjernosti svojoj Zajednici i visoki stupanj patriotske državotvorne svijesti, jer su svojim primjerom, radom i nesebičnim trudom davali golemi doprinos u rješavanju gorućih problema i pitanja koja su nadilazila okvir imamskog poziva i vjerske misije.

Posmatrano iz unutarnje perspektive, u našem bosanskohercegovačkom kontekstu, kako nekada, tako i danas, ne treba zanemariti ni različite materijalno-tehničke pretpostavke i uvjete rada, infrastrukturu, veličinu, brojnost, geografski položaj, ekonomsku moć i strukturu naših džemata u kojima su imami vjerski službenici, odnosno uposlenici Islamske zajednice. Naši džemati, i Islamska zajednica u cjelini, načinili su ozbiljne iskorake na planu infrastrukturnog razvoja. Gotovo u svim našim džematima osigurani su veoma kvalitetni uvjeti za imamsku službu i mualimsko-de’avetsko djelovanje. Imami su u rukovođenju ovim aktivnostima dali nesebičan doprinos, zajedno sa svojim džematlijama.

Kada govorimo o formalnoj naobrazbi, danas je situacija znatno bolja nego u ranijem periodu. Formalno obrazovanje je važno, ali nije dovoljno za imamsku službu. Pored formalnog obrazovanja, osnovni preduvjet da se uspije u imamskoj misiji, te da se zadobije epitet dobrog i sposobnog imama, muallima, hatiba i vaiza, jeste autentičan islamski život imama. Od presudne je važnosti da džematlije, vjernici, ali i ostali ljudi imama doživljavaju kao čovjeka sebi ravnog, bliskog, pristupačnog, skromnog, uvijek dostupnog, ali istovremeno i kao čovjeka čvrstog imana, jakog karaktera, odvažnog,

nepokolebljivog, kreativnog, intelektualno sposobnog i sa stilom u obrazlaganju i dokazivanju vjerskih istina te naučavanju univerzalnih vrijednosti i principa.

Imamske su obaveze velike i brojne, kako prema svojim neposrednim džematlijama, tako i prema Islamskoj, ali i društvenoj zajednici. Imamsko radno vrijeme je 24 sata dnevno. Ne prestaje izlaskom iz džamije niti završetkom bilo koje obredno-interpretativne aktivnosti. Imamska kuća je neodvojiva od džamije. Lični i porodični život imama povezan je “pupčanom vrpcom” s funkcioniranjem džemata i duhom zajedništva.

Vremena se mijenjaju. Svako vrijeme nosi svoje breme. Globalizacija, digitalizacija, brze promjene u savremenom svijetu, novi društveni konteksti, trendovi i stilovi života, misijsko djelovanje i rad s generacijom rođenom u ‘doba interneta’, potpuno različita shvatanja svijeta roditelja i djece o mnogim važnim pitanjima, sve to od imama iziskuje široku i svestranu naobrazbu, ali i izražen svakodnevni polet, veliku ljubav prema svome pozivu, iskrenu volju, spremnost na žrtvu i veoma razvijene radne navike, koje s godinama nimalo ne jenjavaju. Takav imam je kreativan, inovativan, danas radi više nego juče, a manje nego sutra, opredjeljuje se i bira najefikasnije metode rada, veoma ozbiljno, sistematično i svestrano se priprema za mektepsku pouku, hutbe, vazove. Također, svakodnevna komunikacija s džematlijama, iskreni razgovori utemeljeni na vjerskim principima povjerenja, razumijevanja i bratstva, nezaobilazan su segment u radu dobrog i uspješnog imama.

Kao muslimana, ali i kao imama, pomalo me žalosti odveć primjetan trend da najbolji učenici naših medresa uglavnom ne studiraju na islamskim fakultetima i visokim ustanovama Islamske zajednice te da najbolji diplomanti nisu zainteresirani niti dovoljno motivirani za imamsku službu i obavljanje misije izvan velikih gradskih sredina i obrazovnih ustanova Islamske zajednice. To je pitanje nad kojim se moramo dobro zagledati, jer nedvojbeno ukazuje na dugoročno otežavajuću okolnost za kvalitetno vođenje i razvijanje kadrovske politike Islamske zajednice, o čemu će Zajednica morati povesti računa i tragati za najboljim rješenjima.

Safet-ef. Karahmetović
Glavni imam MIZ Bosanski Šamac i MIZ Odžak
Predsjednik Skupštine Udruženja ilmijje